

TALABALARDA MILLIY VA UMUMMADANIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Tolibjonova Ozodaxon Isroiljon qizi

**Namagan davlat pedagogika instituti Pedagogika nazariyasi va
tarixi yo`nalishi 1-bosqich magistranti**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7988583>

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarda milliy va madaniy kompetensiyalarni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan pedagogik asoslar o'rganilgan. U ushbu vakolatlarni ta'lim sharoitida tarbiyalashning muhimligini o'rganadi va ularni samarali kiritish uchun turli strategiya va yondashuvlarni o'rganadi. Maqolada, shuningdek, tegishli adabiyotlar tahlil qilinadi, o'ziga xos pedagogik usullar muhokama qilinadi va turli xil dunyoda talabalarning yaxlit rivojlanishi uchun milliy va madaniy kompetensiyalarni tarbiyalashning ahamiyati bilan yakunlanadi.

Kalit So'zlar: Innovatsiya, Milliy Kompetensiyalar, Madaniy Kompetensiyalar, Ta'lim, Strategiya

O'zaro bog'liq va xilma-xil dunyoda talabalarni milliy va madaniy kompetensiyalar bilan jihozlash juda muhimdir. Ushbu vakolatlar talabalarga turli xil madaniy kontekstlarni tushunish, qadrlash va navigatsiya qilish, o'zaro hurmat va samarali muloqotni rivojlantirishga imkon beradi. Ushbu maqola talabalarning shaxsiy o'sishi, global fuqaroligi va martaba istiqbollari uchun ahamiyatini anglab, ushbu vakolatlarining rivojlanishiga asos bo'lgan pedagogik asoslarni o'rganadi. Pedagogik kompetensiyalar deganda o'qituvchilar o'rganishni samarali osonlashtirish va o'quvchilarning rivojlanishiga ko'maklashish uchun ega bo'lgan bilim, ko'nikma va qobiliyatlar tushuniladi. Ushbu vakolatlar keng imkoniyatlarni o'z ichiga oladi, shu jumladan o'qitish dizayni, sinfni boshqarish, baholash va fikr-mulohazalar, aloqa va ijobiy o'quv muhitini rivojlantirish. Bu erda o'qituvchilar uchun zarur bo'lgan ba'zi asosiy pedagogik vakolatlar mavjud:

Mustahkam poydevor qo'yish uchun milliy va madaniy vakolatlarni targ'ib qiluvchi pedagogik strategiyalar bo'yicha tegishli adabiyotlarni o'rganish juda muhimdir. Ilmiy asarlar talabalarning madaniy ongi va sezgirligini tarbiyalashda ko'p madaniyatli ta'lim, madaniyatlararo kompetensiya va madaniy ta'sirchanlikning ahamiyatini ta'kidlaydi. Ular talabalarning turli madaniyatlar haqidagi tushunchalarini shakllantirishda va o'z milliy o'ziga xosligini hurmat qilishda inklyuziv o'quv dasturlari, madaniy jihatdan tegishli o'quv materiallari va tajribaviy ta'lim imkoniyatlarining rolini ta'kidlaydilar.

Pedagogik kompetensiyalarni turli usul va yondashuvlar orqali rivojlantirish va takomillashtirish mumkin. O'qituvchilarda pedagogik kompetensiyalarni tarbiyalashning ba'zi samarali usullari:

Malaka oshirish bo'yicha seminarlar va kurslar: seminarlar, seminarlar va malaka oshirish kurslarida qatnashish o'qituvchilar uchun yangi pedagogik kompetensiyalarni egallashning samarali usuli hisoblanadi. Ushbu imkoniyatlar aniq o'qitish strategiyalari, o'qitish texnologiyalari, sinflarni boshqarish texnikasi, baholash usullari va boshqa tegishli mavzular bo'yicha chuqur o'qitishni ta'minlaydi. Kasbiy rivojlanish o'qituvchilarga ta'lim sohasidagi so'nggi tadqiqotlar va ilg'or tajribalar bilan yangilanib turishga imkon beradi.

Hamkorlikdagi ta'lim jamoalari: kasbiy ta'lim jamoalari (Plc) yoki o'quv doiralari kabi hamkorlikdagi ta'lim jamoalariga jalb qilish o'qituvchilarga fikr almashish, tajriba almashish

va tengdoshlaridan o'rganish imkonini beradi. Hamkorlikdagi ta'lim muhiti doimiy takomillashtirish madaniyatini rivojlantiradi va o'qituvchilarga o'z amaliyotlari haqida fikr yuritish, fikr-mulohaza olish va umumiy muammolarni hal qilishda hamkorlik qilish imkoniyatlarini beradi.

Murabbiylik va murabbiylik: Ajam o'qituvchilarni tajribali murabbiylar yoki murabbiylar bilan birlashtirish pedagogik kompetentsiyalarni rivojlantirishning samarali usuli bo'lishi mumkin. Murabbiylar yangi o'qituvchilarga o'qitish amaliyotini, sinfni boshqarish ko'nikmalarini va umumiy pedagogik yondashuvlarni takomillashtirishga yordam berish uchun rahbarlik, qo'llab-quvvatlash va fikr-mulohazalarni taqdim etadilar. Murabbiylik mashg'ulotlari shaxsiylashtirilishi va kuzatish va o'z-o'zini baholash orqali aniqlangan takomillashtirishning aniq yo'nalishlariga yo'naltirilishi mumkin.

Harakat tadqiqotlari: harakat tadqiqotlari bilan shug'ullanish o'qituvchilarga o'qitish amaliyotini muntazam ravishda o'rganish va aks ettirishga imkon beradi. Harakat tadqiqotlari ma'lum bir diqqat markazini aniqlashni, sinfda o'zgarishlar yoki aralashuvlarni amalga oshirishni, ma'lumotlarni to'plashni, natijalarni tahlil qilishni va natijalarni aks ettirishni o'z ichiga oladi. Ushbu usul pedagogik strategiyalarni chuqur tushunishga yordam beradi va o'qituvchilarni doimiy takomillashtirish uchun dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilishga undaydi.

Tengdoshlarni kuzatish va fikr-mulohazalar: tengdoshlarni birgalikda kuzatish va fikr-mulohazalar pedagogik kompetentsiyalarni rivojlantirish uchun qimmatli usul bo'lishi mumkin. O'qituvchilar o'z hamkasblarining o'qitish amaliyotini kuzatishi va kelishilgan mezonlar asosida konstruktiv fikr bildirishi mumkin. Tengdoshlarni kuzatish o'qituvchilarga yangi istiqbollarni egallashga, samarali o'qitish strategiyalarini baham ko'rishga va o'zlarining o'qitish amaliyotlari to'g'risida fikr-mulohazalarni olishga imkon beradi. Bu kollegiallik madaniyatini targ'ib qiladi va doimiy kasbiy o'sishni qo'llab-quvvatlaydi.

Ushbu usullarni birlashtirib, o'qituvchilar o'zlarining pedagogik vakolatlarini doimiy ravishda rivojlantirishlari va takomillashtirishlari mumkin. Bu davom etayotgan professional o'sishini rag'batlantiradi qo'llab-quvvatlovchi va hamkorlikdagi muhitini yaratish uchun muhim ahamiyatga ega, mulohaza, va ta'lim. Oxir oqibat, ushbu sa'y-harakatlar yuqori sifatli o'quv tajribalarini yaratishga va talabalarning ijobiy natijalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Milliy kompetentsiyalarni targ'ib qilish uchun o'qituvchilar o'z mamlakatlari tarixi, an'analari va qadriyatlarini o'rganadigan tadbirlarni loyihalashlari mumkin. Milliy o'ziga xoslik va fuqarolik bo'yicha tanqidiy fikrlash va muloqotni rag'batlantirish tegishlilik hissi va faol fuqarolik faolligini oshiradi. Xuddi shunday, madaniy kompetentsiyalar talabalarni turli xil madaniy amaliyotlar, bayramlar va tillarga ta'sir qiladigan, ularga turli xil madaniy meroslarni qabul qilish va qadrlash imkoniyatini beradigan tadbirlar orqali rivojlanishi mumkin.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, bugungi o'zaro bog'liq dunyoda milliy va madaniy kompetentsiyalarni tarbiyalash juda muhimdir. Inklyuzivlik, madaniy sezgirlik va madaniyatlararo kompetentsiyani targ'ib qiluvchi pedagogik asoslarni qabul qilish orqali o'qituvchilar talabalarga turli muhitlarda hurmat va tushunish bilan harakat qilish imkoniyatini berishlari mumkin. Aynan shu vakolatlar orqali talabalar jamiyatga ijobiy hissa qo'shishga va ijtimoiy totuvlikni rivojlantirishga qodir bo'lgan global vakolatli fuqarolarga aylanishadi. Shuning uchun o'qituvchilar o'quvchilarga shaxsiy va kasbiy hayotlari uchun mustahkam poydevor

yaratish uchun milliy va madaniy kompetentsiyalarni rivojlantiradigan pedagogik strategiyalarni birlashtirishga ustuvor ahamiyat berishlari kerak.

References:

1. Pedagogika tarixi: Akad. litsey va kasb-hunar kollejlari uchun darslik / A.Zunnunov, B.To'xtaliyev, X.Masudov. -T.: "Sharq", 2002. -192 b.
2. Pedagogika tarixi: (Pedagogika oliy ta'lim muassasalari va universitetlar talabalari uchun o'quv qo'llanma) / K.Hoshimov, S.Nishonova, M.Inomova, R.Hasanov. -T.:O'qituvchi
3. Кайнова Э.Б. Методология и методика научного исследования в педагогике.- М.: Академия
4. Каптеров П.Ф. О семейном воспитании: учебн. пособие для студентов высш. и средн. пед. учебн. завед. / Сост. и авт. коммент. И.Н. Андреева. -М.: Академия, 2000.

